

СОЦІАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 340.2

ПРОГРАМНІ ПРАВОВІ АКТИ УКРАЇНИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ЗДОРОВ'Я НА РОБОТІ: ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ

Пилип Пилипенко, Зоряна Козак***

**Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: pylyp.pylypenko@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-3382-3033*

***Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля»,
вул. Академіка Сахарова, 42/414, Львів, Україна, 79013,
e-mail: zoryana.kozak@rac.org.ua
ORCID ID: 0009-0009-6104-8853*

З'ясовано програмні правові акти України у сфері забезпечення безпеки та здоров'я на роботі. Обґрунтовано вплив процесів майбутнього набуття нашою державою членства в ЄС та її післявоєнної відбудови, а також значення загальних реформ державної політики та розвитку національного законодавства на створення в Україні безпечних і здорових умов праці.

В основі дослідження – Концепція реформування системи управління охороною праці в Україні (2018 року). Показано її позитивний вплив на просування євроінтеграційних реформ у сфері забезпечення безпеки та здоров'я на роботі, визначено прогалини щодо моніторингу та оцінювання її виконання.

Розглянуто рамкові правові інструменти ЄС у сфері забезпечення безпеки та здоров'я на роботі та потенційний вплив таких на формування і прийняття програмних правових актів України. Обґрунтовано доцільність перегляду національної концепції, запропоновано шляхи і напрями її вдосконалення.

Ключові слова: національна стратегія з безпеки та здоров'я на роботі, законодавство ЄС із безпеки та здоров'я на роботі, післявоєнне відновлення та розбудова України.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2023.76.177>

Вступ. Майбутнє членство України в ЄС та її повоєнна відбудова від наслідків війни – два ключові напрями подальшого розвитку держави, її політики та права. Реформи стосуватимуться як усіх напрямів суспільного життя, так і врегулювання тематичних сфер, зокрема і щодо забезпечення права на безпечні та здорові умови праці. Перед Україною постає завдання з розроблення, прийняття та впровадження нових програмних правових актів, які визначатимуть стратегічні напрями розвитку країни, як і перегляд та узгодження існуючих концепцій, стратегій, програм тощо.

Постановка проблеми. З огляду на тенденції подальшого розвитку України, її політики та права важливим є з'ясування програмних правових актів, якими визначається державна політика у сфері забезпечення права на безпечні та здорові умови праці, визначення їхньої актуальності та придатності для врегулювання існуючих проблем і викликів, які постали перед нашою державою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток трудового права України засвідчив про зростання інтересу до проблем врегулювання безпечних і здорових умов праці, на що вказують численні дисертаційні напрацювання та здобутки представників національної науки. Незважаючи на різні об'єкти наукових розвідок, можна констатувати, що питання наближення національного законодавства до права ЄС та впровадження європейських стандартів права на безпечні та здорові умови праці становили зростаючий інтерес дослідників [1; 6; 13], який посилювався у зв'язку з укладенням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Наголос у дослідженнях зроблено на аналізі директив ЄС з питань безпеки та здоров'я працівників.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Майбутнє набуття Україною членства в ЄС змінює акцент впровадження європейських стандартів – від намагання наблизити національне законодавство до обов'язку України ухвалити необхідне законодавство та імплементувати його ще до моменту прийняття у держави-члени. Своєю чергою це потребує додаткових наукових досліджень, актуальність яких посилюється і необхідністю одночасного впровадження реформ із відновлення України від наслідків війни, що первинно потребуватиме розроблення та прийняття програмних правових актів, які визначатимуть стратегічне планування держави, зокрема й у сфері безпеки і здоров'я працівників. Тому метою статті є з'ясування відповідності програмних правових актів України з питань безпеки та здоров'я працівників актам стратегічного планування ЄС, виявлення та окреслення потенційних шляхів і напрямів подальшого перегляду й удосконалення національних актів.

Виклад основного матеріалу. Наша держава широко використовує різного роду програмні правові акти для формування та визначення стратегічного планування державної політики та права. Водночас в Україні відсутній закон, як і підзаконні нормативно-правові акти, які б визначали систему актів стратегічного планування, добровільність чи обов'язковість їх прийняття, види таких актів, рівні, на яких вони ухвалюються, ієрархію останніх, коло питань, які мають чи можуть бути відображені в таких актах. Неодноразово робилися спроби усунути такий недолік. Так, у Проекті Закону України про правотворчу діяльність автори під «програмним правовим актом» розуміють документ програмно-цільового характеру, в якому відображаються основні напрями розвитку публічної політики, та дають примірний перелік форм таких актів: доктрини, стратегії, концепції, програми, плани та інші форми, встановлені Конституцією та законами України [10, ст. 15].

У галузевих державних галузевих політиках ситуація є аналогічною. Одним із принципів державної політики, передбачених Законом України «Про охорону праці», є комплексне розв'язання завдань охорони праці на основі системи спеціальних програм, зокрема загальнодержавної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, яка затверджується Верховною Радою України [7]. Практична реалізація цього законодавчого положення різниться – від розроблення лише концепцій програм без ухвалення останніх (наприклад, Концепція Загальнодержавної цільової програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2012–2016 роки) до прийняття відповідних програм (зокрема, Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014–2018 роки). Закон визначає коло суб'єктів та їхні повноваження у прийнятті цих програм залежно від етапу їх розроблення, але залишає відкритим питання, чи загальнодержавні програми є єдиними програмними правовими актами у розв'язанні завдань з охорони праці на

національному рівні, як і їхній взаємозв'язок з усією системою актів планування державної політики.

Наприкінці 2018 року була схвалена Концепція реформування системи управління охороною праці в Україні [2] (далі – Концепція СУОП). Вона є самостійним програмним правовим актом, який прийнятий не в межах Закону України «Про охорону праці», а в рамках загального законодавства, яке визначає компетенцію та повноваження Уряду України з формування та реалізації державної політики. Окрім того, для неї визначений власний інструментарій впровадження та виконання [4].

Одним із компонентів процесу ухвалення Концепції СУОП було широка залученість міжнародної технічної допомоги. Так, у рамках Проєкту ЄС-МОП «Зміцнення адміністрації праці з метою покращення умов праці і подолання незадекларованої праці» [19] підготовано настанови та рекомендації до концепції реформування національної системи України [3]. Як результат, Концепція СУОП набула проєвропейського звучання, про що свідчить і її мета – створення національної системи запобігання виробничим ризикам для забезпечення ефективної реалізації права працівників на безпечні та здорові умови праці. В основі досягнення цієї мети закладено ризикоорієнтований підхід, що передбачає відхід від реактивного принципу (принципу «коригувальних дій») реагування на небезпечні випадки та перехід до побудови національної системи на проактивному принципі (принципі «запобіжних дій»), який ґрунтується на профілактиці, попередженні небезпечних випадків шляхом запобігання, оцінювання ризиків та усунення їх джерел, адаптації умов праці до працівника, до технічного прогресу тощо.

Концепція СУОП заслуговує на увагу і з огляду на те, що у ній прямо зазначається про побудову нової національної системи, яка ґрунтуватиметься на стандартах ЄС у сфері безпеки та здоров'я на роботі. У підрозділі «Мета і строки реалізації Концепції» вказано, що з її реалізацією буде забезпечено імплементацію в національне законодавство норм рамкової директиви ЄС – Директиви Ради № 89/391/ЄЕС про впровадження заходів для заохочення вдосконалень у сфері безпеки та охорони здоров'я працівників під час роботи. Більше того, наголошується, що реформування системи управління охороною праці в Україні здійснюватиметься з урахуванням основних положень Повідомлення Європейської Комісії від 6 червня 2014 року для Європейського парламенту та Ради, Європейського економіко-соціального комітету та Комітету регіонів щодо Рамкової стратегії Європейського Союзу із розвитку здоров'я та безпеки праці на 2014–2020 роки. Останнє не є серед зобов'язань України, передбачених Додатком XL до Угоди про асоціацію. Отже, Україна продемонструвала орієнтацію на політико-правові зміни, наявні в ЄС, та добровільність їх впровадження у своє стратегічне планування.

Як і будь-яке правове явище, Концепція СУОП не позбавлена низки недоліків. Зокрема, такими можна вважати:

– відсутність правил і процедур, якими встановлюються моніторинг, оцінка та звітування про виконання Концепції СУОП. Як свідчить остання практика ухвалення програмних правових актів в Україні, невід'ємною їх складовою є розділ, присвячений одному із етапів циклу (процесу) формування будь-якої державної політики – моніторингу, оцінці та звітуванню. Цей етап дає змогу з'ясувати причини та умови ефективного/неефективного впровадження державної політики, виявити нові виклики та можливості у досягненні визначених державою цілей, врахувати такі під час корекції, оновлення чи прийняття нових політико-правових інструментів;

– необхідність актуалізації Концепції СУОП. Адже, вона не враховує сьогоденні виклики, які постали перед Україною, що своєю чергою негативно впливатиме на створення та забезпечення безпечних і здорових умов праці. Частина актів, на виконання яких вона прийнята, втратила чинність, причім це стосується як національних актів, так і актів, прийнятих в ЄС. До прикладу, у 2021 році прийнята нова стратегія, яка замінила Рамкову стратегію ЄС із розвитку здоров'я та безпеки праці на 2014–2020 роки.

Потребує перегляду та актуалізації План заходів реалізації Концепції СУОП. Не торкаючись питання його достатності та комплексності, хочемо звернути увагу, що заходи підрозділу «Нормативно-правове регулювання» з ухвалення необхідних законів із запровадження нової системи забезпечення безпечних і здорових умов праці – нового кодексу (відповідної його частини) та спеціального закону – не виконано. Зазначені заходи залишаються актуальними, але потребують корегування. Йдеться про чітко окреслені наміри української влади ухвалити Закон України «Про працю», який фактично замінить чинний КЗпП України і частково стосуватиметься забезпечення права працівників на здорові та безпечні умови праці, а також окремого самостійного закону, який комплексно врегулюватиме забезпечення зазначеного права працівників і впровадження нової системи управління, заснованої на ризикоорієнтованому підході. Міністерством економіки України декілька разів розроблявся проєкт Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі», останній оприлюднено для обговорення 17 серпня 2022 року [9], але Державна регуляторна служба вкотре відмовила в його погодженні [12].

Актуалізація та перегляд Концепції СУОП та плану заходів на її виконання відбуватиметься під впливом двох ключових реформ – майбутнього членства України в ЄС та повоєнного відновлення України від наслідків війни, які здійснюватимуться у синергії.

Україна як країна-кандидат у члени ЄС повинна не лише перейняти *acquis*, перш ніж вона зможе приєднатися до ЄС, але також зробити право ЄС частиною свого національного законодавства. Прийняття та імплементація *acquis* є основою переговорів про вступ. Поняття *acquis* є комплексним і охоплює широкий спектр актів, що постійно розвиваються. *Acquis* включає в себе:

- зміст, принципи та політичні цілі договорів, на основі яких функціонує ЄС;
- законодавство, прийняте згідно з договорами, на основі яких функціонує ЄС, та прецедентне право Суду справедливості ЄС;
- декларації та резолюції, прийняті ЄС;
- інструменти в рамках Спільної зовнішньої політики та політики безпеки;
- міжнародні договори ЄС [14].

Постає питання, чи програмні правові акти ЄС (зокрема і повідомлення Європейської Комісії) будуть обов'язковими для України. Вважаємо, що такі опосередковано будуть обов'язковими і впливатимуть на необхідність перегляду національного законодавства та політики України у сфері праці. Погоджуємося з думкою О. Рим, яка обґрунтовує, що джерелами трудового права ЄС є й інші правові документи, що впливають на формування і реалізацію права ЄС, та є самостійними додатковими джерелами трудового права ЄС. У системі джерел права ЄС вони ієрархічно не підпорядковані ні первинному, ні вторинному праву, а функціонують поряд з актами, які вони доповнюють, роз'яснюють та скеровують [11, с. 367–368]. В ЄС такі акти називають «нетиповими» та розглядають їх як складову системи законодавства ЄС. Ці акти називаються «нетиповими», оскільки вони не підпадають під категорії правових актів, передбачених Договором про

функціонування ЄС [15]. Кожна з інституцій ЄС розробила низку правових інструментів у контексті власної діяльності. Європейська Комісія також приймає такі акти, серед яких і «повідомлення», які, як правило, представляють нові політичні програми [16].

Європейська Комісія ухвалювала низку стратегій щодо здоров'я та безпеки на роботі (на 2002–2006, 2007–2012, 2014–2020 роки) [20]. У квітні 2017 року прийняла повідомлення, яким створено Європейський стовп соціальних прав, що фактично є своєрідною конституцією соціальних принципів і прав в ЄС [17]. Документ визначає 20 принципів, серед яких у Розділі II «Чесні умови праці» принцип 10 «Здорове, безпечне та добре адаптоване робоче середовище та захист даних», який включає право працівників на високий рівень захисту свого здоров'я та безпеки на робочому місці. Планом дій передбачено розроблення та прийняття Європейською Комісією нової стратегічної рамки політики ЄС у сфері безпеки та здоров'я працівників [22].

У червні 2021 року було ухвалено Рамкову стратегію ЄС із безпеки та здоров'я на роботі на 2021–2027 роки «Безпека та здоров'я на роботі в мінливому світі праці», в якій викладено оновлене бачення відповідної політики ЄС з урахуванням викликів, зумовлених екологічними, цифровими та демографічними чинниками, а також змінами форм зайнятості [18]. Рамкова стратегія зосереджена на трьох міжсекторальних основних цілях:

- прогнозуванні змін у новому світі праці та управління цими змінами;
- покращення запобігання нещасним випадкам на роботі та професійним захворюванням;
- посилення готовності до потенційних майбутніх криз у галузі охорони здоров'я.

Зміни та спричинені ними проблеми, про які йдеться у цій Рамковій стратегії ЄС, є актуальними і для України. Зокрема, цифровізація висунула на передній план необхідність реагування системи безпеки та здоров'я працівників на виклики, спричинені використанням передової робототехніки та штучного інтелекту, управління працівниками за допомогою штучного інтелекту, впровадженню розумних цифрових систем, поширення нетипових форм зайнятості (таких, як праця, що здійснюється з використанням цифрових платформ; дистанційна (віддалена) робота).

Отже, повідомлення Європейської Комісії не встановлюють прямих зобов'язань для держав-членів, але визначають політичні межі розвитку законодавства як на рівні ЄС, так і на рівні самих держав. Рамкова стратегія ЄС на 2021–2027 роки закликає держави-члени актуалізувати свою національну правову базу для подолання ризиків та використання можливостей, пов'язаних із екологізацією та цифровізацією, оновити та розробити свої національні стратегії з безпеки та здоров'я на роботі відповідно до Рамкової стратегії. На травень 2023 року заплановано проведення Саміту з безпеки та здоров'я на роботі, одним із питань якого буде оцінка національних стратегій у сфері безпеки та здоров'я на роботі [21].

Рамкова стратегія ЄС на 2021–2027 роки також передбачає надання підтримки країнам-кандидатам та потенційним кандидатам у їхніх зусиллях з узгодження національної правової бази та політики з *acquis* ЄС, що очевидно є актуальним і для України. Увесь спектр питань, які визначені у Рамковій стратегії ЄС на 2021–2027 роки, варто буде врахувати Україні при розробленні та прийнятті своєї національної стратегії.

Іншим ключовим напрямом реформ, як уже зазначалося, має стати відновлення України від наслідків війни. Остання поставила перед нашою державою виклики, з обсягом та видами яких вона досі не стикалася, як і висуває нові

безпекові ризики при виконанні робіт працівниками (наприклад, виконання робіт з розмінування територій, утилізації відходів війни, знезараження забруднених територій), актуалізує ризики, яким у довоєнний час не завжди приділялася належна увага (зокрема, психосоціальним ризикам на робочому місці), підкреслила важливість онлайн та цифрових технологій у впровадженні системи управління безпекою та здоров'ям на роботі, засвідчила зростання використання нетипових форм зайнятості (таких, як дистанційна робота).

Протягом весни–літа 2022 року Україна проводила роботу над напрацюванням стратегічного бачення свого відновлення від наслідків війни та подальшого розвитку. У липні 2022 року оприлюднено для обговорення проєкт Плану відновлення України, який не є цілісним єдиним документом, а складається з розділів-матеріалів 24 тематичних робочих груп. Перед робочими групами стояло завдання визначити заходи з післявоєнного відновлення та розвитку України, запропонувати пріоритетні реформи та стратегічні ініціативи, окреслити перелік проєктів нормативно-правових актів, які необхідно прийняти. Проведення відповідних реформ у трудовій сфері та заходи з їхньої реалізації визначені у матеріалах Робочої групи «Відновлення та розвиток економіки» [8].

Проблеми безпеки та здоров'я працівників як в умовах війни, так і в процесі відновлення та розбудови України після війни, не знайшли відображення у матеріалах цієї робочої групи. Фактично безпекова складова праці проігнорована і зведена до євроінтеграційного напрямку реформ, що передбачає розроблення та прийняття спеціального закону з безпеки та здоров'я на робочому місці, відповідних підзаконних нормативно-правових актів, якими імплементуються Рамкова директива ЄС 89/391/ЄЕС та її дочірні директиви. 14 березня 2023 року схвалено План пріоритетних дій Уряду на 2023 рік, в якому збережено аналогічний підхід [5]. Тому такий недолік і прогалину у формуванні державної політики варто усунути, що можна зробити за допомогою прийняття національної стратегії у сфері безпеки та здоров'я на роботі.

Висновки. Процеси майбутнього набуття Україною членства в ЄС та післявоєнна відбудова і подальший розвиток України визначатимуть як загальні реформи державної політики та розвитку національного законодавства, так і перетворення галузевих політик та законодавства, зокрема й у сфері створення та забезпечення безпечних і здорових умов праці.

Концепція реформування системи управління охороною праці в Україні (2018 року) потребує перегляду. Надалі залишається актуальною її мета – створення нової національної системи запобігання виробничим ризикам для забезпечення ефективної реалізації права працівників на безпечні та здорові умови праці, що ґрунтується на ризикоорієнтованому підході. Адже відповідна система не впроваджена, як і не прийняті необхідні законодавчі акти. Перегляд концепції повинен відбуватися у синергії з євроінтеграційними реформами та реформами, спрямованими на післявоєнну відбудову та розвиток України.

У перспективі для України залишаються актуальними подальші розвідки щодо ризиків, які мають глобальний характер і зумовлені екологічними та цифровими змінами в економіці, демографічними змінами та подальше використання нестандартних форм зайнятості, а також ризиків щодо безпеки та здоров'я працівників, породжених війною росії проти України та її наслідками.

Список використаних джерел

1. Івчук Ю. Ю. Співвідношення приватних і публічних інтересів у правовому регулюванні охорони праці : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2016. 464 с.

2. Концепція реформування системи управління охороною праці в Україні: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2018 р. № 989-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.03.2023).
3. Настанови і рекомендації до Концепції реформування національної системи запобігання професійним ризикам і заохочення безпеки та гігієни праці. Україна. Проєкт ЄС-МОП «Зміцнення адміністрації праці з метою покращення умов праці і подолання незадекларованої праці». Листопад 2017. URL : https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/projectdocumentation/wcms_618935.pdf (дата звернення: 17.03.2023).
4. План заходів щодо реалізації Концепції реформування системи управління охороною праці в Україні : Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2018 р. № 989-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.03.2023).
5. План пріоритетних дій Уряду на 2023 рік : Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 березня 2023 р. № 221-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npras/-pro-zatverdzhennia-planu-priorytetnykh-dii-uriadu-na-2023-rik-221r-140323> (дата звернення: 17.03.2023).
6. Погорелова Л. Г. Правове регулювання забезпечення безпеки праці в умовах Європейської інтеграції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2021. 213 с.
7. Про охорону праці : Закон України 14 жовтня 1992 року № 2694-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 17.03.2023).
8. Проєкт Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Відновлення та розвиток економіки» : Оприлюднено для обговорення 22 липня 2022 року. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf> (дата звернення: 17.03.2023).
9. Проєкт Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» : Розроблений Міністерством економіки України. Оприлюднено для обговорення 17.08.2022. URL : <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=1d23af02-a0ec-4458-9d88-2e4c9df8669f&title=ProektZakonuUkrainiproBezpekuTaZdoroviaPratsivnikivNaRoboti> (дата звернення: 17.03.2023).
10. Проєкт Закону України про правотворчу діяльність : Зареєстрований у ВРУ під № 5707 від 25.06.2021. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72355 (дата звернення: 17.03.2023).
11. Рим О. М. Трудове право Європейського Союзу та його вплив на розвиток трудового права України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05. Львів, 2021. 507 с.
12. Рішення про відмову в погодженні проєкту регуляторного акта Державної регуляторної служби від 18.10.22 №394. URL : <https://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/394.-pdf> (дата звернення: 17.03.2023).
13. Чернега Р. Т. Концепція правового забезпечення охорони праці в контексті євроінтеграції України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2019. 387 с.
14. Acquis : European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR) / European Commission. URL : https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/glossary/acquis_en (дата звернення: 17.03.2023).
15. Atypical acts : Summaries of EU Legislation. EUR-Lex. Access to European Union Law. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:ai0037> (дата звернення: 17.03.2023).
16. Communication. Legal instruments : EU Monitoring. URL : <https://www.eumonitor.eu/-9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vh7dptp45uyn> (дата звернення: 17.03.2023).

17. Establishing a European Pillar of Social Rights : Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM/2017/0250 final, 26.4.2017. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017DC0250&qid=1678775906251> (дата звернення: 17.03.2023).
18. EU strategic framework on health and safety at work 2021-2027. Occupational safety and health in a changing world of work : Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 28.6.2021, COM/2021/323 final. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0323> (дата звернення: 17.03.2023).
19. EU-ILO Project «Enhancing the Labour Administration Capacity to Improve Working Conditions and Tackle Undeclared Work»: Legal framework on OSH. URL : https://www.ilo.org/budapest/what-we-do/projects/enhancing-labadmin-ukraine/WCMS_616747/lang--en/index.htm (дата звернення: 17.03.2023).
20. Health and safety at work : European Commission. Employment, Social Affairs & Inclusion. Rights at work. URL : <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=148> (дата звернення: 17.03.2023).
21. Occupational safety and health summit : Swedish Presidency of the Council of the European Union. URL : <https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/en/events/occupational-safety-and-health-summit-15-165/> (дата звернення: 17.03.2023).
22. The European Pillar of Social Rights Action Plan : Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM/2021/102 final, 4.3.2021. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2021%3A102%3AFIN> (дата звернення: 17.03.2023).

References

1. Ivchuk, Yu. Yu. (2016). *Spivvidnoshennia pryvatnykh i publichnykh interesiv u pravovomu rehuliuванні okhorony pratsi*: dys. ... d-ra iuryd. nauk : 12.00.05. Kyiv.
2. *Kontsepsiia reformuvannia systemy upravlinnia okhoronoiu pratsi v Ukraini*: Skhvaleno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 hrudnia 2018 r. № 989-r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2018-%D1%80#Text> (дата зvernennia: 17.03.2023).
3. *Nastanovy i rekomendatsii do Kontsepsii reformuvannia natsional'noi systemy zapobihannia profesijnym ryzykam i zaokhochennia bezpeky ta hihiieny pratsi. Ukraina. Proekt YeS-MOP «Zmitsnennia administratsii pratsi z metoiu pokraschennia umov pratsi i podolannia nezadeklarovanoi pratsi»*. Lystopad 2017. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/projectdocumentation/wcms_618935.-pdf (дата зvernennia: 17.03.2023).
4. *Plan zakhodiv schodo realizatsii Kontsepsii reformuvannia systemy upravlinnia okhoronoiu pratsi v Ukraini*: Zatverdzheno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 hrudnia 2018 r. № 989-r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2018-%D1%80#Text> (дата зvernennia: 17.03.2023).
5. *Plan priorytetnykh dij Uriadu na 2023 rik*: Zatverdzheno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 bereznia 2023 r. № 221-r. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-priorytetnykh-dii-uriadu-na-2023-rik-221r-140323> (дата зvernennia: 17.03.2023).
6. Pohorielova, L. H. (2021). *Pravove rehuliuвання zabezpechennia bezpeky pratsi v umovakh Yevropejs'koi intehtatsii Ukrainy*: dys. ... kand. iuryd. nauk: 12.00.05. Kharkiv.

7. *Pro okhoronu pratsi: Zakon Ukrainy 14 zhovtnia 1992 roku № 2694-XII*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (data zvernennia: 17.03.2023).
8. *Proiekt Planu vidnovlennia Ukrainy. Materialy robochoi hrupy «Vidnovlennia ta rozvytok ekonomiky»: Opryliudneno dlia obhovorennia 22 lypnia 2022 roku*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf> (data zvernennia: 17.03.2023).
9. *Proiekt Zakonu Ukrainy «Pro bezpeku ta zdorov'ia pratsivnykiv na roboti»: Rozroblenyj Ministerstvom ekonomiky Ukrainy. Opryliudneno dlia obhovorennia 17.08.2022*. Retrieved from <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=1d23af02-a0ec-4458-9d88-2e4c-9df8669f&title=ProektZakonuUkrainiproBezpekuTaZdoroviaPratsivnykivNaRoboti> (data zvernennia: 17.03.2023).
10. *Proiekt Zakonu Ukrainy pro pravotvorchu diial'nist': Zareiastrovanyj u VRU pid № 5707 vid 25.06.2021*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72355 (data zvernennia: 17.03.2023).
11. Rym, O. M. (2021). *Trudove pravo Yevropejs'koho Soiuzu ta joho vplyv na rozvytok trudovoho prava Ukrainy*: dys. ... d-ra iuryd. nauk : 12.00.05. L'viv.
12. *Rishennia pro vidmovu v pohodzheni proiektu rehuliatorneho akta Derzhavnoi rehuliatornoi sluzhby vid 18.10.22 № 394*. Retrieved from <https://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/394.pdf> (data zvernennia: 17.03.2023).
13. Chernenha, R. T. (2019). *Kontsepsiia pravovoho zabezpechennia okhorony pratsi v konteksti ievrointehratsii Ukrainy*: dys. ... d-ra iuryd. nauk: 12.00.05. Kyiv.
14. *Acquis: European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR) / European Commission*. Retrieved from https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/glossary/acquis_en (дата звернення: 17.03.2023).
15. *Atypical acts: Summaries of EU Legislation*. EUR-Lex. Access to European Union Law. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:ai0037> (дата звернення: 17.03.2023).
16. *Communication. Legal instruments: EU Monitoring*. Retrieved from <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vh7dptr45uyn> (дата звернення: 17.03.2023).
17. *Establishing a European Pillar of Social Rights: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*. COM/2017/0250 final, 26.4.2017. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017DC0250&qid=1678775906251> (дата звернення: 17.03.2023).
18. *EU strategic framework on health and safety at work 2021-2027. Occupational safety and health in a changing world of work: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*. 28.6.2021, COM/2021/323 final. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0323> (дата звернення: 17.03.2023).
19. *EU-ILO Project «Enhancing the Labour Administration Capacity to Improve Working Conditions and Tackle Undeclared Work»: Legal framework on OSH*. Retrieved from https://www.ilo.org/budapest/what-we-do/projects/enhancing-labadmin-ukraine/WCMS_616747/lang--en/index.htm (дата звернення: 17.03.2023).
20. *Health and safety at work: European Commission. Employment, Social Affairs & Inclusion. Rights at work*. Retrieved from <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=148> (дата звернення: 17.03.2023).
21. *Occupational safety and health summit: Swedish Presidency of the Council of the European Union*. Retrieved from <https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/en/events/occupational-safety-and-health-summit-15-165/> (дата звернення: 17.03.2023).

22. *The European Pillar of Social Rights Action Plan*: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM/2021/102 final, 4.3.2021. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2021%3A102%3AFIN> (дата звернення: 17.03.2023).

STRATEGIC LEGAL ACTS OF UKRAINE IN THE FIELD OF OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH: WAYS AND DIRECTIONS OF REFORMS

*Pylyp Pylypenko**, *Zoriana Kozak***

**Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: pylyp.pylypenko@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-3382-3033*

***Resource & Analysis Center «Society and Environment»,
Ac. Sakharov Str., 42, of. 414, Lviv, Ukraine, 79013,
e-mail: zoryana.kozak@rac.org.ua
ORCID ID: 0009-0009-6104-8853*

The article examines the compliance of Ukraine's strategic legal acts on occupational safety and health (concepts, programs, action plans, etc.) with the EU strategic framework on health and safety at work (2021–2027), identifying and outlining potential ways and directions for further revision and improvement of Ukraine's national acts.

The processes of Ukraine's accession to the EU and post-war recovery, rebuild and reconstruction will determine both general reforms of public policy and development of national legislation, as well as the transformation of sectoral policies and legislation, in particular on the occupational safety and health (OSH). The authors substantiate the impact of these processes on Ukraine's OSH strategic legal acts.

The article examines the practice of development OSH strategic legal acts of Ukraine. The authors analyse the Concept for Reforming the Occupational Safety and Health Management System in Ukraine (OSH Concept (2018)) and outline its positive aspects in promoting European integration reforms in the field of occupational safety and health at work. The authors outline the shortcomings of the OSH Concept (2018) that characterize it as a strategic legal act. These include: the lack of rules and procedures that establish monitoring, evaluation, and reporting on the implementation of the OSH Concept (2018), as well as the need to update the OSH Concept.

The OSH Concept (2018) needs to be updated in the view of Ukraine's future membership in the EU. The article examines the EU strategic framework on health and safety at work 2021–2027 and analyses the potential impact of the strategy on the development and adoption of Ukraine's strategic legal acts.

The authors substantiate the need of revising the national concept, suggests ways and directions for its further revision and improvement of national acts. The goal of OSH Concept (2018) – creating a new national system for preventing occupational risks to ensure the effective realization of employees' right to safe and healthy working conditions, which should be based on a risk-based approach, – remains relevant. However, the system has not been implemented, nor have the necessary legislative acts been adopted.

The article states the need to revise the OSH Concept (2018) in view of the reforms related to the post-war recovery and reconstruction of Ukraine. The problems of workers'

safety and health, both during the war and in the process of Ukraine's recovery and development after the war, are not reflected in the draft Recovery Plan of Ukraine, particular in the materials of the Working group "Economic Recovery and Development" that was supposed to address the reforms in the employment and labour fields. In fact, the employment and labour security components were ignored and reduced to the European integration direction of reforms.

It is proposed that the updated/revised OHS Concept should include provisions aimed at preventing and eliminating risks that are global in nature and caused by environmental and digital changes in the economy, demographic changes, and further growth in the use of non-standard forms of employment, as well as risks to employee safety and health caused by the war and its consequences.

Keywords: national occupational safety and health strategy, OSH acquis, post-war Ukraine recovery and reconstruction.

*Стаття: надійшла до редакції 18.02.2023
прийнята до друку 16.05.2023*